

“Els medievalistes catalans han tingut por d’Abelard i Heloïsa”

Josep M. Muñoz Pujol (Barcelona, 1924), autor teatral, novel·lista, biògraf i assagista, publica a Edicions de 1984 la novel·la *Tots els camins duen al llit de Venus*, una història d’Abelard i Heloïsa, com indica el subtítol.

—Què us ha fet parlar d’Abelard i Heloïsa?

—Estudiant l’obra de Lluís Nicolau d’Olwer, em va cridar l’atenció la seva obsessió pel tema. La creia l’aventura més significativa del segle XII, en el moment en què neix Europa. Per diverses circumstàncies, l’historiador no va poder publicar la seva investigació.

—Es tracta de reparar una injustícia?

—Efectivament. De la disputa entre Abelard i Bernat de Clairvaux, sant Bernat, no se n’ha tret el relleu que cal treure’n. I jo en trec una mica. Força. Al capdavant, Abelard va quedar oblidat fins que el Romanticisme no el va recuperar.

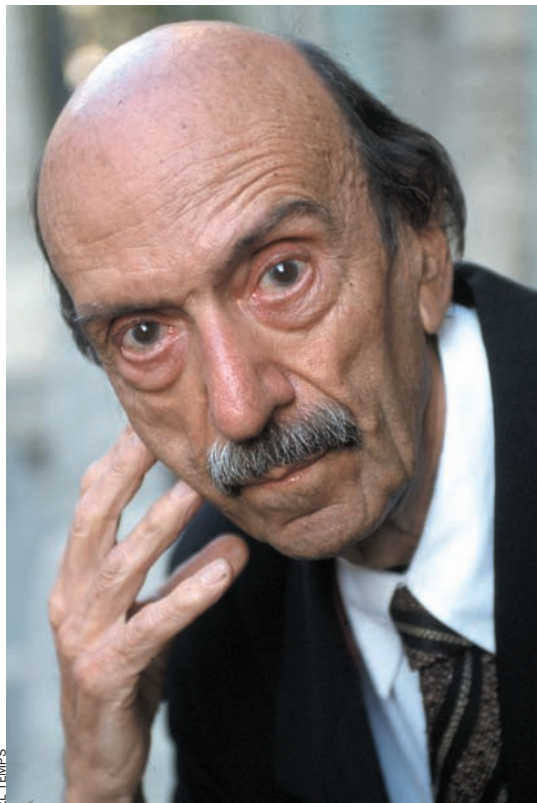
En canvi, sant Bernat es converteix en una figura emblemàtica, clau, fins al punt que és el patró de la Unió Europea.

—Com definiríeu Abelard?

—Com un dialèctic. Actua buscant adversaris, desafiant-los, provocant-los. Una mica en la línia dels sofistes grecs. I com que no en tenia prou a la seva Bretanya, se’n va a l’Illa de França a discutir sobre els grans temes, com la Santíssima Trinitat. Després es va dedicar a estudiar els textos sagrats i quan li va venir bé va inventar una nova disciplina per investigar el món sobrenatural i la va anomenar teologia.

—S’hi va interessar més gent, a casa nostra, a banda de Nicolau d’Olwer?

—No. Els historiadors medievalistes catalans eren conservadors i la filosofia i la vida de Pere Abelard els feia por. Pels amors prohibits amb Heloïsa, per l’emasculació... Com se sap, fou castrat per l’oncle de la seva amant. Aquí s’ha estat més a prop de sant Bernat, el seu perseguidor. Malgrat que la seva obra sobre lògica, sobre filosofia, *Sic et non*, és considerada ara referencial del pensament europeu del segle XII i la seva influència només és comparable a la que al segle XVIII produeix el *Discurs del mètode* de Descartes. Va introduir formes d’explicació racional de la vida sobrenatural.

Josep M. Muñoz Pujol publica la novel·la *Tots els camins duen al llit de Venus*. Història d’Abelard i Heloïsa.

En això aconsegueix de recuperar el món grec.

—I els escriptors catalans?

—Els no historiadors no tenen consciència de la historiografia dels personatges. Es deuen pensar que Abelard i Heloïsa eren llegendaris. La idea que hi havia a Catalunya en general entre els no especialitzats era que eren una parella més, com Romeu i Julieta, Tristany i Isolde.

—No heu fet una biografia. Què és el llibre?

—No ho és perquè hi ha una veu narradora i un oient, un joc dialèctic entre la generació del narrador, i el nét, Damien. És una aproximació a l’època, a l’escenari, a la problemàtica. Una explicació de com les escoles esdevenen universitats en aquests moments, una aproximació al món de Cluny, on Abelard és acollit quan és perseguit pel papa, i hi descobreix Aristòtil. Després, la descripció del món monacal, que van conèixer tots dos, tant Abelard com Heloïsa.

—Amb mirada contemporània?

—Sí. L’investigador, quan estudia el món monacal del segle XII té la impressió que hi és vàlida la definició de Freud, que la religió i la vida monacal, que n’és l’expressió màxima, és una malaltia neuròtica d’immaduresa inventada per l’home per protegir-se de la por.

—De pors concretes, llavors?

—Sí. De les pors de l’època. Primer, el maligne, que vivia per tot arreu. La presència de Déu no sé si la tenien, però la del maligne, la tenien tots. La segona por era la fam, el fred, la misèria, el pillatge. Europa era assetjada per dalt pels pobles bàrbars i per sota, per l’islam. L’autoprotecció de la fam, la misèria i el pillatge era en definitiva la protecció d’Europa. I això exigia una dura disciplina monacal. Per això Clairvaux es converteix en un sistema totalitari. I poderós. Modifica l’arquitectura, la sensibilitat i les normes de treball, i crea una gran agricultura i les grans cries de cavalls.

—El fil és més especulatiu, reflexiu que no narratiu. Per què?

—Això és l’estil de l’autor. Li surt així sempre. L’autor no es limita a descriure, sinó que va meditant constantment. Cada acció que hi posa es presta a discutir-la moralment.

Lluís Bonada